

ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

ZAMĚSTNAVATELŮ,
ZAMĚSTNANCŮ
A OSVČ

s komentářem
a příklady

10. aktualizované vydání
EDICE PRÁCE | MZDY | POJIŠTĚNÍ

2020

Případné zásadní legislativní změny, k nimž dojde v období mezi jednotlivými vydáními, budou ošetřeny formou vkládané aktualizace, která bude po dobu prodejnosti publikace volně ke stažení na www.anag.cz. Nutnost aktualizace posuzuje na základě legislativních změn výhradně autor ve spolupráci s nakladatelstvím. Aktualizace však v žádném případě nemohou nahradit nová vydání knihy.

Aktualizaci zašleme zdarma na vyžádání

anag@anag.cz, tel.: 585 757 411

Obsah

Úvod	8
Používané zkratky	9
1. Právní předpisy a hlavní změny pro rok 2020	10
1.1 Právní předpisy.....	10
1.2 Popis hlavních změn.....	10
1.2.1 Platba státu – doktorandi starší 26 let	10
1.2.2 Otcovská.....	11
1.2.3 Dlouhodobé ošetřovné.....	12
1.2.4 Přerozdělování a Centrální registr pojištěnců	12
1.2.5 Nadlimity	12
1.2.6 Brexit.....	13
1.3 Parametrické změny	13
1.3.1 Zvýšení minimální mzdy	13
1.3.2 Minimum u OSVČ.....	13
1.3.3 Vyměřovací základ státu	13
1.3.4 Započitatelný příjem.....	14
2. Základní pojmy	14
2.1 Účel zdravotního pojištění	14
2.2 Účast na zdravotním pojištění.....	14
2.3 Dlouhodobý pobyt v cizině.....	15
2.4 Zvláštní případy vzniku a zániku pojištění	19
2.5 Volba zdravotní pojišťovny	19
2.5.1 Obecná pravidla pro volbu zdravotní pojišťovny	21
2.5.2 Aktuální seznam zdravotních pojišťoven	22
2.6 Průkaz pojištěnce	22
3. Pojištěnci, oznamovací povinnost.....	24
3.1 Základní povinnosti pojištěnců	24
3.2 Oznamovací povinnost pojištěnců	24
3.3 Nesplnění oznamovací povinnosti při plnění Nařízení Rady	25
3.4 Místní příslušnost ve zdravotním pojištění	28
3.5 Formuláře pro pojištěnce	28
4. Plátcí pojistného	29

5. Placení pojistného.....	29
5.1 Výše pojistného, zaokrouhlování	29
5.2 Rozhodné období	30
5.3 Způsob platby pojistného	30
5.4 Přepočet kurzu	31
5.5 Variabilní symbol a číslo účtu	32
5.6 Splatnost pojistného	33
5.7 Pořadí plateb.....	34
5.8 Přeplatek pojistného	34
6. Zaměstnavatelé a zaměstnanci	35
6.1 Zaměstnavatel	35
6.2 Okruh zaměstnanců ve zdravotním pojištění.....	36
6.3 Výjimky, kdy se nejedná o zaměstnance.....	37
6.4 Přihlášení zaměstnavatele.....	40
6.5 Oznamovací povinnost zaměstnavatele.....	44
6.6 Kódy používané zaměstnavatelem	48
6.6.1 Kódy pro přihlášení a odhlášení zaměstnance	48
6.6.2 Kódy pro oznámení skutečností rozhodných pro platbu pojistného státem	48
6.6.3 Kódy pro provádění oprav.....	50
6.7 Přehled zaměstnavatele	50
6.8 Povinnosti zaměstnavatele	52
6.8.1 Oznamovací povinnost, registrace	52
6.8.2 Záznamy o pracovních úrazech, přírážky k pojistnému.....	52
6.8.3 Souhrn povinností	53
6.9 Odvod pojistného za zaměstnance – obecné zásady	53
6.9.1 Zaměstnavatel – plátce pojistného	53
6.9.2 Srážka pojistného zaměstnance	54
6.9.3 Vyměřovací základ zaměstnance	54
6.9.4 Minimální vyměřovací základ	54
6.9.5 Splatnost pojistného, rozhodné období.....	55
6.9.6 Maximální vyměřovací základ	55
6.10 Zaokrouhlování.....	55
6.11 Zaměstnanci ve zdravotním pojištění	55
6.11.1 Pracovní poměr	56
6.11.2 Zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti	56
6.11.3 Dohoda o provedení práce	58

6.11.4	Osoby ve služebním poměru	60
6.11.5	Členové družstev	61
6.11.6	Společníci a jednatelé společností s ručením omezeným a komanditisté komanditních společností	61
6.11.7	Členové zastupitelstev územních samosprávných celků	62
6.11.8	Dobrovolní pracovníci pečovatelské služby.....	63
6.11.9	Osoby ve výkonu zabezpečovací detence nebo vazby nebo osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené k pravidelnému výkonu prací	63
6.11.10	Pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů	63
6.11.11	Členové statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob	64
6.11.12	Další případy zaměstnání	64
6.12	Kdo není považován za zaměstnance.....	65
6.13	Vyměřovací základ zaměstnance	66
6.14	Započitatelnost příjmů do vyměřovacího základu.....	67
6.14.1	Příjmy po skončení zaměstnání	67
6.14.2	Příjmy v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů	67
6.14.3	Příklady k započitatelnosti plnění.....	67
6.15	Úpravy vyměřovacího základu	69
6.16	Minimální vyměřovací základ zaměstnance	69
6.16.1	Stanovení minimálního vyměřovacího základu	69
6.16.2	Pojištěnci, kteří nemají stanoven minimální vyměřovací základ	70
6.16.3	Snížení minimálního vyměřovacího základu	71
6.16.4	Doplatek do minimálního vyměřovacího základu	72
6.16.5	Obecně platné zásady pro řešení minimálního vyměřovacího základu	73
6.17	Zaměstnanci, za které je plátcem pojistného i stát	74
6.17.1	Oznamovací povinnost a minimální vyměřovací základ	74
6.17.2	Odpočet	75
6.18	Pracovní volno bez náhrady příjmu	77
6.19	Zápočet přeplatku v aktuálním měsíci	78
6.19.1	Přečerpaná dovolená	79
6.19.2	Náborový příspěvek.....	80
6.20	Maximální vyměřovací základ u jednoho zaměstnavatele	81

6.21 Souběh zaměstnání se samostatnou výdělečnou činností	81
6.22 Příklady výpočtu pojistného u zaměstnanců	81
6.23 Povinnosti spojené se zaměstnáváním zaměstnanců z EU	84
7. Stát plátcem pojistného	85
7.1 Vyměřovací základ, odpočet a pojistné osob, za něž pojistné hradí stát	85
7.2 Oznamovací povinnost	85
7.2.1 Nezaopatřené dítě.....	86
7.2.2 Poživatel důchodu	88
7.2.3 Příjemce rodičovského příspěvku	88
7.2.4 Žena na mateřské a osoba na rodičovské dovolené	89
7.2.5 Uchazeč o zaměstnání	89
7.2.6 Osoba pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoba s ní společně posuzovaná	89
7.2.7 Osoba, která je závislá na péči jiné osoby a osoba pečující	89
7.2.8 Osoba ve výkonu trestu odnětí svobody	90
7.2.9 Mladistvý umístěný ve školském zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	90
7.2.10 Příjemci penze z doplňkového penzijního spoření.....	90
7.2.11 Souběh kategorií.....	90
7.3 Zvláštní případy, kdy je plátcem pojistného stát	91
7.3.1 Osoba důchodového věku.....	91
7.3.2 Celodenní osobní a řádná péče o děti	91
7.3.3 Manželé státních zaměstnanců v zahraničí.....	92
7.3.4 Doktorandi starší 26 let.....	92
7.3.5 Další skupiny osob, za něž hradí pojistné stát	93
8. Osoby samostatně výdělečně činné.....	94
8.1 Povinnosti OSVČ.....	94
8.2 Vyměřovací základ a pojistné OSVČ.....	95
8.3 Nemoc u OSVČ	96
8.4 Maximální vyměřovací základ	97
8.5 Minimální vyměřovací základ	97
8.6 Osoby, za které platí pojistné i stát	98
8.7 Příklady k placení pojistného OSVČ v roce 2020.....	98
8.8 Přehled o příjmech a výdajích	99
8.9 Zálohy na pojistné	104
8.10 Cizinci – OSVČ	108

9. Osoby bez zdanitelných příjmů	108
9.1 Splatnost pojistného	109
9.2 Příklady OBZP	109
10. Evropská unie	110
10.1 Základní pojmy	110
10.2 Vynětí ze zdravotního pojištění	112
10.3 Základní principy	114
10.4 Výdělečná činnost občanů ČR v zemích EU	115
10.5 Výdělečná činnost osob ze zemí EU v ČR	117
11. Sankce, splátkové kalendáře a přeplatky	118
11.1 Pokuty	118
11.1.1 Zaměstnavatelé	118
11.1.2 Osoby samostatně výdělečně činné	120
11.1.3 Osoby bez zdanitelných příjmů	121
11.2 Obecné zásady způsobu ukládání pokut	121
11.3 Podání odvolání do platebního výměru	121
11.4 Penále	122
11.5 Splátkové kalendáře ve zdravotním pojištění	123
11.6 Vracení přeplatku ve zdravotním pojištění	124
11.6.1 Zaměstnavatelé	124
11.6.2 Osoby samostatně výdělečně činné	125
11.6.3 Osoby bez zdanitelných příjmů	125
11.6.4 Zaměstnanci	125
12. Vybraná ustanovení	126
12.1 Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů	126
12.2 Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů	146

Úvod

Po dvou letech dochází k další aktualizaci publikace zaměřené na veřejné zdravotní pojištění. V tomto aktualizovaném vydání jsou zohledněny všechny podstatné změny, ke kterým došlo v poslední době, včetně výpočtových parametrů. Zároveň přináší rozbor současně platných pravidel, která mají dopad na zdravotní pojištění. Veškeré pojmy jsou vztaženy k legislativě platné v roce 2020.

Nejrozsáhlejší část publikace je věnována plátcům pojistného, a to primárně se zaměřením na zaměstnavatele a zaměstnance. Není však vynechána ani problematika další významné skupiny plátců – OSVČ. Praktické poznatky mohou načerpat i pojištěnci, za které hradí pojistné stát, nebo poslední skupina pojištěnců – plátců pojistného, a sice osoby bez zdanitelných příjmů.

Každou kapitolu doplňují praktické příklady včetně aktuálních výpočtů nebo používaných tiskopisů. U příkladů je věnována pozornost reálnému dopadu – ve většině případů jsou použity situace, které se aktuálně nebo v minulosti vyskytly mezi tazateli nebo při komunikaci s klienty. Autor čerpá z mnohaleté zkušenosti s řešením konkrétních případů u největší zdravotní pojišťovny a v posledních letech může poskytnout srovnání s pracovními postupy největší zaměstnanecké zdravotní pojišťovny.

Autor Vám přeje příjemné čtení a hodně praktických poznatků.

Tomáš Červinka

1. Právní předpisy a hlavní změny pro rok 2020

1.1 Právní předpisy

Veřejné zdravotní pojištění upravují především dva klíčové zákony:

- **zákon č. 48/1997 Sb.**, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o veřejném zdravotním pojištění nebo ZVZP),
- **zákon č. 592/1992 Sb.**, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pojistném na zdravotní pojištění nebo ZPZP).

Pro oblast fungování zdravotních pojišťoven mají nemalou roli zákony upravující fungování zdravotních pojišťoven:

- **zákon č. 551/1991 Sb.**, o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a
- **zákon č. 280/1992 Sb.**, o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

Velmi důležitou roli hrají také nařízení EU pro oblast zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení a mezinárodní předpisy. Jde zejména o tyto předpisy:

- **nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a**
- **prováděcí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009** (dále jen pod společným označením Nařízení Rady).

Těmito Nařízeními Rady se po 1. květnu 2010 řídí všechny státy EU. Od 1. dubna 2012 se novými Nařízeními Rady řídí také Švýcarská konfederace a od 1. června 2012 také země EHP (Islandská republika, Lichtenštejnské knížectví a Norské království). Na tyto státy se, obdobně jako na Švýcarskou konfederaci, neaplikují nařízení rozšiřující působnost koordinačních nařízení o příslušníky ze třetích zemí.

1.2 Popis hlavních změn

Tato kapitola přináší souhrn nejpodstatnějších legislativních změn, které nabyly účinnosti v posledních dvou letech – mezi roky 2018 a 2020. Samostatná kapitola se věnuje popisu parametrických změn.

1.2.1 Platba státu – doktorandi starší 26 let

Za doktorandy hradí od roku 2018 pojistné stát. Připomeňme, že stát platí pojistné za nezaopatřené děti (viz *podkapitola 7.2.1*), avšak nezaopatřenost trvá v souladu se zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, nejdéle do dovršení 26. roku věku. U pojištěnců starších 26 let může hradit pojistné stát v případě, že studují první v doktorském studijním programu

(o skutečnostech rozhodných pro platbu státem, popř. oznámení o samostatné výdělečné činnosti nebo o skutečnosti, že patří mezi OBZP) a také změnu oznamuje svému případnému zaměstnavateli.

Volba zdravotní pojišťovny je omezena nebo naopak rozšířena jen v těchto případech:

❑ Likvidace, nucená správa, nerovnováha v hospodaření zdravotní pojišťovny

V případech, kdy:

- zdravotní pojišťovna vstoupí do likvidace (platí pouze pro zaměstnanecké zdravotní pojišťovny), nebo
- u zdravotní pojišťovny je zavedena nucená správa, nebo
- Ministerstvo zdravotnictví zjistí nerovnováhu v hospodaření zdravotní pojišťovny a vyhlásí ve sdělovacích prostředcích den pro změnu zdravotní pojišťovny,

jsou pojištěnci oprávněni změnit zdravotní pojišťovnu v kratší lhůtě. Ke změně může v těchto případech dojít jen k prvnímu dni kalendářního měsíce, nejdříve však k prvnímu dni kalendářního měsíce následujícího po jedné ze tří uvedených skutečností.

❑ Narození dítěte

Dnem narození se dítě stává pojištěncem té zdravotní pojišťovny, u které je v den porodu pojištěna matka. Změnu zdravotní pojišťovny dítěte může zákonný zástupce dítěte provést až po přidělení rodného čísla dítěti, a to v souladu s výše popsanými pravidly pro podání přihlášky. Může se tak stát, že matka, která již požádala o změnu zdravotní pojišťovny (např. v březnu 2020 k 1. červenci 2020) a dítě se jí narodí ještě v době příslušnosti k původní zdravotní pojišťovně (např. v květnu 2020), bude moci požádat o změnu pojišťovny až k následujícímu přestupnímu termínu.

❑ Vojáci v činné službě

Vojáci v činné službě s výjimkou vojáků v záloze povolaných k vojenskému cvičení a žáci vojenských škol jsou podle zákona pojištěni u Vojenské zdravotní pojišťovny ČR (VoZP). Žáci vojenských škol, kteří nejsou v činné službě, jsou u VoZP pojištěni jen do posledního dne kalendářního měsíce, v němž ukončili službu nebo studium na vojenské škole. Od prvního dne následujícího kalendářního měsíce jsou pojištěni u zdravotní pojišťovny, jejímiž pojištěnci byli před přechodem k VoZP. Od této pojišťovny mohou odejít, pokud u ní byli pojištěni nejméně dvanáct měsíců, přičemž doba pojištění u VoZP se do této doby nezapočítává.

❑ Sloučení nebo splynutí zdravotní pojišťovny

Při sloučení nebo splynutí přecházejí podle zákona všichni pojištěnci zrušené zdravotní pojišťovny do nové zdravotní pojišťovny. Pokud chtějí pojištěnci uplatnit vlastní volbu, mohou tak učinit v souladu se základními podmínkami pro změnu

Název pojišťovny	Kód pojišťovny	Číslo účtu
Česká průmyslová zdravotní pojišťovna (ČPZP)	205	2050000761/0710 nebo 2050107761/0710
Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví (OZP)	207	2070101041/0710
Zaměstnanecká pojišťovna Škoda (ZPŠ)	209	2092101181/0710
Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra České republiky (ZPMV)	211	2115106031/0710
Revírní bratrská pokladna (RBP)	213	2130000761/0710

Ostatní čísla účtů (pro samoplátce nebo pro platby sankcí apod.) lze dohledat na webových stránkách jednotlivých zdravotních pojišťoven.

5.6 Splatnost pojistného

Pro případnou penalizaci a správné vyhodnocení plnění povinností plátců pojistného je důležité správné stanovení data splatnosti u pojistného. Splatnost pojistného je určena pro jednotlivé plátce různě.

❑ Zaměstnavatelé

Pojistné za zaměstnance platí zaměstnavatel za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Termín splatnosti pojistného na zdravotní pojištění, sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti je stanoven jednotně a shoduje se s termínem pro podání Přehledu zaměstnavatele (viz podkapitola 6.7).

❑ OSVČ

OSVČ jako jediná ze skupin plátců hradí pojistné formou záloh na pojistné a doplatku pojistného. Pro zálohy i doplatky pojistného jsou stanovena samostatná pravidla splatnosti. Záloha na pojistné je splatná od prvního dne kalendářního měsíce, na který se platí, do osmého dne následujícího kalendářního měsíce. Splátost je stanovena odlišně oproti sociálnímu zabezpečení, kde se mezní termín splatnosti (od roku 2019) neposouvá do dalšího měsíce. Termín splatnosti doplatku rozdílů mezi zaplacenými zálohami a skutečnou výší pojistného vypočteného z vyměřovacího základu je splatný vždy nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém byl,

Jestliže zaměstnavatel zjistí jakoukoliv chybu v některém ze tří výše uváděných údajů (úhrn vyměřovacích základů, výše pojistného, počet zaměstnanců), podává zdravotní pojišťovně (ve vlastním zájmu) **opravný Přehled**, a to za každý měsíc, ve kterém ke změně dochází.

Poznámka: Zákon neukládá zaměstnavateli povinnost předkládat opravný Přehled. Pokud však byly v původním Přehledu uvedeny nesprávné údaje, není jiná možnost sdělení správných údajů než podání Přehledu se správnými údaji nebo oznámení změny jinou formou.

Nesplní-li zaměstnavatel povinnost podat zdravotní pojišťovně Přehled podle § 25 odst. 3 ZPZP, může zdravotní pojišťovna stanovit **pravděpodobnou výši pojistného** rozhodnutím, pokud byl plátce v zaslané výzvě na tento následek upozorněn.

6.8 Povinnosti zaměstnavatele

6.8.1 Oznamovací povinnost, registrace

Zaměstnavatel oznamuje nástup zaměstnance do zaměstnání, ze kterého mu plynou příjmy ze závislé činnosti zdaňované podle § 6 ZDP, a ukončení takového zaměstnání. Prakticky to znamená, že zaměstnance přihlásí dnem nástupu do zaměstnání a odhlásí dnem skončení zaměstnání (*viz také podkapitoly 6.5 a 6.6*).

Co je považováno za den nástupu zaměstnance do zaměstnání, stanoví § 8 odst. 2 ZVZP, a podobně zákon stanovuje datum skončení zaměstnání (*konkrétní případy viz podkapitola 6.11*).

Vedle plnění oznamovací povinnosti je zaměstnavatel povinen se zaregistrovat (*viz podkapitola 6.4*) a o oznamovaných skutečnostech je povinen vést evidenci a dokumentaci.

6.8.2 Záznamy o pracovních úrazech, přírážky k pojistnému

Zaměstnavatel je dále povinen zasílat příslušné zdravotní pojišťovně **kopie záznamů o pracovních úrazech**, a to najednou za uplynulý kalendářní měsíc, vždy nejpozději do pátého dne následujícího měsíce. Při nesplnění této povinnosti může být zaměstnavateli uložena pokuta až do výše 100 000 Kč. Zaměstnavatel je navíc povinen (*viz nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, ve znění nařízení vlády č. 170/2014 Sb.*) ohlásit zdravotní pojišťovně bez zbytečného odkladu všechny pracovní úrazy (za splněním lze tuto povinnost považovat i v termínu z úvodní věty tohoto odstavce).

Na základě § 45 ZVZP může příslušná zdravotní pojišťovna vyměřit **přirážku k pojistnému** zaměstnavateli, u něhož došlo v uplynulém kalendářním roce k opakovanému výskytu pracovních úrazů nebo nemocí z povolání ze stejných příčin, a v důsledku toho i ke zvýšení nákladů na zdravotní péči. Přirážku k pojistnému lze vyměřit až do výše 5 % z podílu na jím hrazeném pojistném všech zaměstnanců. Platební výměr na přirážku k pojistnému za kalendářní rok lze vystavit nejpozději do 30. června kalendářního roku následujícího po roce, v němž nastaly důvody pro vyměření přirážky.

Příklad 6 – Starobní důchodce

Zaměstnanec, poživatel starobního důchodu, pracuje část měsíce, zbývajíc část měsíce je nemocen. Důchod mu byl přiznán již v minulosti.

Zaměstnanec musí být u zdravotní pojišťovny zařazen v kategorii, za kterou platí pojistné i stát – tj. zaměstnavatel musí splnit oznamovací povinnost o skutečnosti rozhodné pro platbu pojistného státem. Ustanovení o minimálním vyměřovacím základu zde neplatí. Pojistné se odvádí ze skutečného příjmu.

Příklad 7 – Rodičovský příspěvek

Zaměstnankyni skončila výplata peněžité pomoci v mateřství a bezprostředně nato si zažádala o rodičovský příspěvek. Současně s pobíráním rodičovského příspěvku nastupuje řádnou dovolenou. Po skončení řádné dovolené bude ve firmě pracovat na zkrácený úvazek.

Po celou dobu, kdy trvá výplata peněžité pomoci v mateřství (mateřská dovolená) nebo rodičovského příspěvku (rodičovská dovolená), je za zaměstnankyni plátcem pojistného stát. Zaměstnavatel je povinen o této skutečnosti provést oznámení. Pokud na sebe výplata peněžité pomoci v mateřství a rodičovská dovolená (příjem rodičovského příspěvku) bezprostředně navazují, není zaměstnavatel povinen provést oznámení o této změně. V době, kdy za zaměstnankyni platí pojistné stát, nemusí dodržet minimální vyměřovací základ.

Uvedené skutečnosti platí (resp. u uplatnění odpočtu platily) bez ohledu na to, zda zaměstnankyně obdrží náhradu mzdy za dovolenou nebo má řádné příjmy ze zaměstnání (třebaže na zkrácený úvazek).

Příklad 8 – Odchod zaměstnance do důchodu

Zaměstnanec odchází v průběhu měsíce do starobního důchodu. Zaměstnavatel uzavřel se zaměstnancem novou pracovní smlouvu. V souvislosti s odchodem do důchodu byla zaměstnanci zúčtována odměna (dříve než rok po skončení zaměstnání).

Odměna zaměstnance bude zahrnuta do vyměřovacího základu. V měsíci odchodu do důchodu musí být dodržen minimální vyměřovací základ, resp. jeho poměrná část. Pokud jde o odpočet (ODP), nemohl být ani v minulosti uplatněn v měsíci odchodu do důchodu, protože nešlo o celý kalendářní měsíc, po který by zaměstnanec patřil mezi osoby, za které je plátcem pojistného i stát.

Příklad 9 – Pracovní volno při péči o dítě

Zaměstnanec čerpá celý měsíc září neplacenou dovolenou. Dne 17. září převzal do trvalé péče dítě ve věku šesti let, o které od tohoto data osobně, celodenně a řádně pečuje. Zaměstnanec nemá v září žádné příjmy ze zaměstnání ani ze samostatné výdělečné činnosti.

Zaměstnavatel oznámí zdravotní pojišťovně získání nároku na platbu pojistného státem kódem „L“ dnem 17. září.

Zaměstnanec odvede pouze část pojistného odpovídající zkrácenému minimálnímu vyměřovacímu základu (viz výše).

Na základě principu jediného pojištění při migraci pojištěnců v rámci EU se OBZP nestane osoba, která je výdělečně činná v jiné zemi EU (bude pojištěna jen ve druhé zemi). Obdobně se OBZP nestane ani zahraniční důchodce s trvalým pobytem v ČR, protože bude pojištěn jen ve státě, ze kterého je mu vyplácen důchod.

10. Evropská unie

Pro ČR v souvislosti s členstvím v EU jsou z hlediska účasti v systémech veřejného zdravotního pojištění a v souvislosti s nároky na poskytování zdravotní péče přímo použitelné předpisy EU pro tuto oblast – Nařízení Rady:

- nařízení Rady č. 883/2004 a
- nařízení Rady č. 987/2009.

Shora uvedenými dvěma Nařízeními Rady se řídí všechny státy EU a přiměřeně i státy EHP (tj. Islandská republika, Lichtenštejnské knížectví, Norské království) a Švýcarská konfederace.

10.1 Základní pojmy

□ Evropská unie

Pojmu zdravotní pojištění (nebo přesněji plnění z tohoto pojištění) odpovídá ve smyslu Nařízení Rady pojem věcné dávky nemocenského pojištění. ZVZP zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje veřejné zdravotní pojištění, rozsah a podmínky, za nichž je na základě tohoto zákona poskytována zdravotní péče, a způsob stanovení cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely hrazených ze zdravotního pojištění.

□ Zdravotní pojištění osob ze zemí EU

Zdravotního pojištění v ČR jsou za podmínek stanovených Nařízeními Rady účastníky osoby z EU, EHP a Švýcarska. Postavení Velké Británie po vystoupení z EU (31. ledna 2020) bude řešeno v přechodném období.

Přitom obecně platí základní princip, že v kterékoli době se na pojištěnou osobu z EU vztahují právní předpisy jen jednoho členského státu a je (mimo výjimky vyjednaných v rámci starých Nařízení Rady, která si některé státy EU ponechaly v platnosti po dobu přechodného období) pojištěna v té zemi, kde vykonává výdělečnou činnost.

□ Sociální zabezpečení

Zdravotní pojištění v ČR není přímou součástí pojištění na sociální zabezpečení, které provádí Česká správa sociálního zabezpečení. Sociální zabezpečení zahrnuje důchodové pojištění, ze kterého se poskytují důchody, nemocenské pojištění, z něhož se vy-

12. Vybraná ustanovení

12.1 Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ČÁST PRVNÍ Základní ustanovení

§ 1

(1) Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie¹⁾, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie²⁾ a upravuje

- a) veřejné zdravotní pojištění (dále jen „zdravotní pojištění“),
- b) rozsah a podmínky, za nichž jsou na základě tohoto zákona ze zdravotního pojištění hrazeny zdravotní služby (dále jen „hrazené služby“),
- c) způsob stanovení cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely hrazených ze zdravotního pojištění,
- d) způsob stanovení úhrad zdravotnických prostředků předepsaných na poukaz hrazených ze zdravotního pojištění.

(2) Tento zákon se použije, nestanoví-li přímo použitelné předpisy Evropské unie upravující koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „koordinační nařízení“) jinak⁴⁹⁾.

§ 2

Osobní rozsah zdravotního pojištění

(1) Podle tohoto zákona jsou zdravotně pojištěny:

- a) osoby, které mají trvalý pobyt na území České republiky,
- b) osoby, které na území České republiky nemají trvalý pobyt, pokud jsou zaměstnanci zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky, (dále jen „pojištěnci“).

(2) Zaměstnavatelem se pro účely zdravotního pojištění rozumí právnická nebo fyzická osoba, která je plátcem příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků podle zvláštního právního předpisu^{1a)}, zaměstnává zaměstnance a má sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky, jakož i organizační složka státu.^{1b)}

(3) Zaměstnáním se pro účely zdravotního pojištění rozumí činnost zaměstnance [§ 5 písm. a)], ze které mu plynou od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků zdaňované podle zvláštního právního předpisu^{1a)}.

(3) Kontrola se provádí u plátce pojistného nebo v místě, které je vzhledem k účelu kontroly nejvhodnější. Kontrola se provádí v rozsahu nezbytně nutném pro dosažení jejího účelu. Plátce pojistného, u něhož je prováděna kontrola, je povinen ve vztahu k pověřenému zaměstnanci

- a) předložit na vyžádání účetní a jiné doklady, jež jsou pro správné stanovení a placení pojistného rozhodné, anebo o které pověřený zaměstnanec požádá, a podat k nim ústně nebo písemně požadovaná vysvětlení, má-li pověřený zaměstnanec pochybnost o jejich úplnosti, správnosti nebo pravdivosti,
- b) nezatajovat doklady, které má plátce pojistného k dispozici nebo o nichž je mu známo, kde se nacházejí,
- c) zajistit vhodné místo a podmínky k provádění kontroly,
- d) zapůjčit potřebné doklady i mimo prostor provádění kontroly.

(4) Plátcí pojistného a třetí osoby jsou povinny poskytnout pověřenému zaměstnanci veškerou pomoc potřebnou k účinnému provedení kontroly.

§ 23

Povinnost zachovávat mlčenlivost

(1) Zaměstnanci příslušné zdravotní pojišťovny jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při kontrole plateb pojistného nebo v souvislosti s ní dozvěděli. Porušením povinnosti mlčenlivosti není vzájemné poskytování informací mezi správci daní, zdravotního a sociálního pojištění, které jsou nezbytné pro účelnou kontrolu plátců a použití informací ve vztahu k třetím osobám při uplatňování a vymáhání dlužného pojistného.

(2) Údaje týkající se jednotlivých fyzických nebo právnických osob, které se osoby uvedené v odstavci 1 při své činnosti dozvědí, mohou sdělit jiným subjektům, jen stanovili tak tento zákon nebo zvláštní právní předpis.^{25c)}

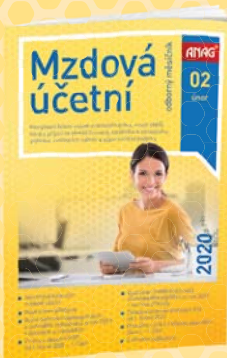
(3) Povinnost zachovávat mlčenlivost se nevztahuje na údaje týkající se dluhu na pojistném, včetně výše dlužného penále, o nichž bylo rozhodnuto pravomocnými platebními výměry, nebo jedná-li se o pohledávku na pojistném a penále, kterou zdravotní pojišťovna uplatňuje ve veřejné dražbě nebo která byla zjištěna v insolvenčním řízení podle zvláštního právního předpisu^{39a)}.

(4) Povinnost zachovávat mlčenlivost trvá i po skončení pracovního poměru nebo pracovní činnosti.

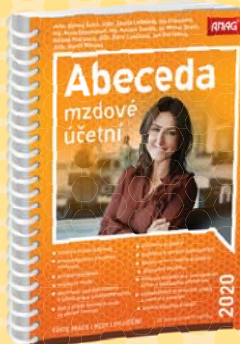
(5) Zaměstnanci příslušné zdravotní pojišťovny musí být poučeni o své povinnosti zachovávat mlčenlivost a o právních důsledcích porušení této povinnosti.

(6) Zdravotní pojišťovny jsou povinny na žádost bezplatně poskytnout

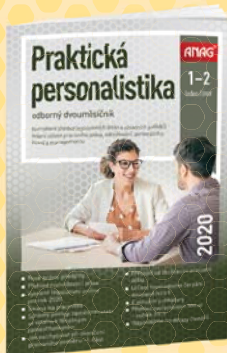
- a) informace získané při výběru pojistného jiné zdravotní pojišťovně, pokud se týkají jejich pojištěnců a doby, kdy byli u ní pojištěni,
- b) informace získané při výběru pojistného odvolacímu orgánu nebo soudu, projednávali-li tyto orgány opravný prostředek ve věci tohoto pojistného, dědictví po plátcí tohoto pojistného, nebo vedou-li trestní řízení v souvislosti s placením pojistného,

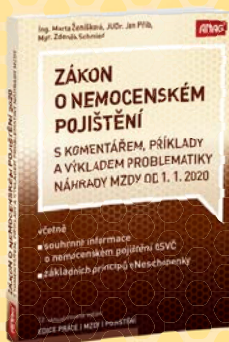
MĚSÍČNÍK
MZDOVÁ ÚČETNÍ

EDICE
PRÁCE | MZDY | POJIŠTĚNÍ

DVOUMĚSÍČNÍK
PRAKTICKÁ PERSONALISTIKA

EDICE
PRÁCE | MZDY | POJIŠTĚNÍ

MĚSÍČNÍK
ÚČETNÍ A DANĚ

EDICE
PRÁCE | MZDY | POJIŠTĚNÍ

